

3. Кот О. Превентивні способи захисту права власності у системі захисту прав. *Юридична Україна*. 2016. № 7–8. С. 38–45.
4. Жилінкова І. Превентивний спосіб захисту права власності. *Вісник Академії правових наук України*. 2005. № 3. С. 130–136.
5. Аналіз Верховного Суду України застосування судами законодавства про право власності при розгляді цивільних справ // Закон і бізнес. URL: https://zib.com.ua/ua/print/103367-analiz_vsu_zastosuvannya_sudami_zakonodavstva_pro_pravo_vlas.html (дата звернення: 30.10.2019).
6. Постанова Касаційного господарського суду Верховного Суду від 11.04.2018, судова справа № 910/5630/17 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73354521> (дата звернення: 30.10.2019).

Одержано 11.11.2019

УДК 351.74(477)

Олена Юхимівна СИНЯВСЬКА,

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстику факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-6386-4151>

ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ СЛУЖБОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Дисципліна є необхідною умовою будь-якої роботи, трудової чи службової діяльності, оскільки сутність її полягає у твердо встановленому порядку, дотримання якого є обов'язковим для всіх членів даного колективу [1, с. 149]. Можна виділити державну, трудову, військову, службову дисципліну тощо. Кодекс законів про працю України у Главі X «Трудова дисципліна» не надає визначення трудової дисципліни [2]. Закон України «Про державну службу» визначає службову дисципліну як «неухильне додержання Присяги державного службовця, сумлінне виконання службових обов'язків та правил внутрішнього службового розпорядку» [3, ст. 2].

Згідно з Законом України «Про Національну поліцію», «служба в поліції є державною службою особливого характеру» [4, ст. 59], а поліцейський зобов'язаний «неухильно дотримуватися положень Конституції України, законів України та інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність поліції, та Присяги поліцейського» [4, ст. 18].

15 березня 2018 року було затверджено Дисциплінарний статут Національної поліції України, в якому визначено службову дисципліну як «дотримання поліцейським Конституції і законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України, наказів Національної поліції України, нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України, Присяги поліцейського, наказів керівників» [5, ст. 1]. Очевидно, що службовій дисципліні поліцейських притаманні специфічні особливості, основні з яких спробуємо виділити нижче.

1. Службова дисципліна в органах Національної поліції ґрунтується на суворій єдиноначальності, яка є важливою умовою підтримання службової дисципліни та твердого порядку. Поліцейські за своїм службовим становищем можуть бути керівниками або підлеглими стосовно інших поліцейських. При цьому керівник наділений правами та обов'язками з організації службової діяльності підлеглих йому поліцейських та інших працівників поліції і контролю за їхньою службовою діяльністю [5, ст. 2]. При єдиноначальності досягається безумовна та сувора єдність волі та забезпечується найкраще використання можливостей відповідного підрозділу або органу поліції, перевірка виконання роботи. Єдиноначальність означає зосередження в руках керівника важелів управління, має за мету установлення особистої відповідальності за доручену справу, за виконання прийнятих рішень. Вона виключає неорганізованість в роботі, дає змогу керівникам найкращим чином проявляти свої організаторські та вольові здібності та якості, які особливо важливі в діяльності поліції.

Службова дисципліна в органах Національної поліції характеризується категоричністю та імперативністю вказівок та розпоряджень начальника. До обов'язків керівника обов'язково включається підтримання службової дисципліни. Керівник несе відповідальність за дотримання підлеглими службової дисципліни [5, ст. 3]. «Поліцейський отримує наказ від керівника в порядку підпорядкованості та зобов'язаний неухильно та у визначений строк точно його виконувати. Забороняється обговорення наказу чи його критика» [5, ст. 5]. Але до наказу начальника теж пред'являються вимоги – він «має бути чітко сформульований і не може допускати подвійного тлумачення» [5, ст. 3]. Але одночасно поліцейському забороняється виконувати злочинний або явно незаконний наказ, а у разі одержання наказу, що суперечить закону, підлеглий не повинен виконувати його, про що зобов'язаний невідкладно в письмовій формі доповісти керівнику, який віддав (видав) наказ, та своєму безпосередньому керівникові, а в разі наполягання на його виконанні – письмово повідомити про це прямому керівнику. Більш того, виконання поліцейським злочинного або явно незаконного наказу, а також невиконання правомірного наказу тягнуть за собою відповідальність, передбачену Дисциплінарним статутом Національної поліції України та законом [5, ст. 5].

Аналізуючи ці норми бачимо, що законодавець зобов'язує виконавця – працівника поліції оцінювати законність отриманих наказів, доручень. Але, по-перше, поліцейський під час отримання незаконного наказу може перебувати у

різних ситуаціях, в тому числі й екстремальних; по-друге, він не завжди може володіти необхідною інформацією, тому в нього можуть виникати певні труднощі у визначенні законності наказів керівника.

Як було зазначено вище, сувора єдиноначальність характеризується категоричністю та імперативністю наказів та розпоряджень керівника. Категоричність наказів керівника полягає в безумовному їх виконанні, а імперативність – у владному, такому, що не припускає вибору, їх виконанні. Але категоричність та імперативність наказу не повинні суперечити закону.

2. Однією з особливостей службової дисципліни в органах поліції є також великі владні повноваження керівників у сфері службової дисципліни, більші, ніж у керівників деяких інших державних органів. Коло стягнень, передбачених у Дисциплінарному статуті Національної поліції України, значно ширше, ніж в інших нормативних документах (ст. 147 Кодексу законів про працю України [2], ст. 66 Закону України «Про державну службу» [3]). Відповідно до ст. 13 Дисциплінарного статуту Національної поліції України до поліцейських можуть застосовуватися такі види дисциплінарних стягнень:

- 1) зауваження;
- 2) догана;
- 3) сувора догана;
- 4) попередження про неповну службову відповідність;
- 5) пониження у спеціальному званні на один ступінь;
- 6) звільнення з посади;
- 7) звільнення із служби в поліції.

До курсантів (слухачів), які проходять навчання у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, крім видів дисциплінарних стягнень, визначених цією статтею, застосовується дисциплінарне стягнення у виді призначення поза чергою в наряд – до п'яти нарядів [5].

Більш широке коло дисциплінарної влади керівників по відношенню до підлеглих характерне тільки для військової служби, органів внутрішніх справ та деяких мілітаризованих служб (Національне антикорупційне бюро України, податкова міліція, Служба безпеки України та ін.). Це пояснюється тим, що порушення службової дисципліни працівниками таких органів і, зокрема, поліції спричиняє у ряді випадків значно більшу шкоду суспільним відносинам, ніж порушення, наприклад, трудової дисципліни працівником недержавної організації, установи, підприємства.

3. Одночасно, враховуючи, що важливим засобом підтримання службової дисципліни є заохочення, що полягає у відзначенні поліцейського за успішне виконання ним обов'язків, а також за інші заслуги перед державою та суспільством, керівники у поліції володіють також широким арсеналом відповідних засобів. Отже, особливістю службової дисципліни в органах поліції є також наявність специфічних засобів заохочення. Так, до поліцейських можуть застосовуватися такі види заохочень:

- 1) дострокове зняття дисциплінарного стягнення;
- 2) занесення на дошку пошани;
- 3) заохочення грошовою винагородою;
- 4) заохочення цінним подарунком;
- 5) надання додаткової оплачуваної відпустки тривалістю до п'яти діб;
- 6) заохочення відомчими заохочувальними відзнаками Національної поліції України;
- 7) заохочення відомчими заохочувальними відзнаками Міністерства внутрішніх справ України;
- 8) дострокове присвоєння чергового спеціального звання;
- 9) присвоєння спеціального звання, вищого на один ступінь від звання, передбаченого займаною штатною посадою;

- 10) заохочення відомчою заохочувальною відзнакою Міністерства внутрішніх справ України «Вогнепальна зброя»;
- 11) заохочення відомчою заохочувальною відзнакою Міністерства внутрішніх справ України «Холодна зброя» [5, ст. 6].

За мужність, відвагу, героїзм, особливі заслуги перед державою в боротьбі із злочинністю, забезпеченні публічної безпеки і порядку, зразкове виконання службових обов'язків може бути внесено подання про нагородження поліцейського державними нагородами України, відзнаками Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України [5, ст. 7].

4. Однією із специфічних особливостей службової дисципліни в органах поліції є оперативне реагування керівників на порушення підлеглим дисципліни. У разі виявлення порушення підлеглим службової дисципліни керівник зобов'язаний вжити заходів для припинення такого порушення та застосувати дисциплінарне стягнення до порушника або порушити клопотання про застосування стягнення уповноваженим керівником [5, ст. 3]. Оперативне (швидко) реагування на порушення зумовлюється як більш високою дисципліною, так і підвищеними вимогами, соціальною оцінкою особи порушника службової дисципліни – поліцейського з боку суспільства.

5. Ще однією особливістю є спеціальний порядок притягнення до дисциплінарної відповідальності та оскарження дисциплінарних стягнень. Так, з метою своєчасного, повного та об'єктивного з'ясування всіх обставин вчинення поліцейським дисциплінарного проступку, встановлення причин і умов його вчинення, вини, ступеня тяжкості дисциплінарного проступку, розміру заподіяної шкоди та для підготовки пропозицій щодо усунення причин вчинення дисциплінарних проступків проводиться службове розслідування, порядок проведення якого встановлений Міністерством внутрішніх справ України [5, ст. 14; 6]. Порядок застосування та виконання дисциплінарних стягнень теж докладно регламентований Дисциплінарним статутом Національної поліції України.

Поліцейський також має право оскаржити застосоване до нього дисциплінарне стягнення протягом місяця з дня його виконання (реалізації) шляхом подання рапорту до прямого керівника особи, яка застосувала дисциплінарне стягнення, а також шляхом звернення до суду в установленому порядку [5, ст. 24]. Треба також відзначити, що у Дисциплінарному статуті Національної поліції України не міститься норми, згідно з якою особи, які подають завідомо неправдиві заяви чи скарги, притягуються до відповідальності.

6. На мою думку, особливості службової дисципліни поліцейських є також і поширення її на їх поведінку поза службою. Підвищені вимоги до способу життя, поведінки поліцейських у позаслужбовий час пояснюються підвищеною увагою громадян до діяльності органів Національної поліції, поведінки її працівників. Особа поліцейського поєднує в собі риси як громадянина, так і суб'єкта державної діяльності з урахуванням специфіки останньої у правоохоронній сфері та пов'язаних з цим особливих вимог.

Висновок. Проаналізувавши чинні нормативно-правові акти щодо забезпечення службової дисципліни поліцейських, можна виділити наступні особливості останньої:

- сувора єдиноначальність, що характеризується категоричністю та імперативністю наказів та вказівок керівників;
- наявність спеціальних заходів заохочення та спеціальних стягнень;
- оперативне реагування керівників на порушення підлеглим службової дисципліни;
- спеціальний порядок притягнення до дисциплінарної відповідальності та оскарження дисциплінарних стягнень;
- підвищені вимоги щодо позаслужбової поведінки поліцейських.

Список бібліографічних посилань

1. Івченко А. О. Тлумачний словник української мови: близько 7000 слів. ст. Харків : Фоліо, 2006. 766 с.
2. Кодекс законів про працю України : закон України від 10.12.1971 № 322-VIII : станом на 25.09.2019. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1971. Дод. до № 50. Ст. 375.
3. Про державну службу : закон України від 10.12.2015 № 3723-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст. 43.
4. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.
5. Дисциплінарний статут Національної поліції України : затв. законом України від 15.03.2018 № 2337-VIII. *Офіційний вісник України*. 2018. № 54. Ст. 7.
6. Порядок проведення службових розслідувань у Національній поліції України : затв. наказом МВС України від 07.11.2018 № 893. *Офіційний вісник України*. 2018. № 98. Ст. 3257.

Одержано 30.10.2019

УДК 341.215.4

Тетяна Леонідівна СИРОЇД,

доктор юридичних наук, професор,

завідувач кафедри міжнародного

і європейського права юридичного факультету

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

 <https://orcid.org/0000-0003-4733-0640>

ОРГАНІЗАЦІЙНА ОСНОВА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ ОРГАНІЗАЦІЇ АМЕРИКАНСЬКИХ ДЕРЖАВ

Права людини є невід'ємною складовою функціонування багатьох міжнародних міжурядових організацій, не є винятком Організація американських держав (далі – ОАД) у межах якої було прийнято низку правових актів у цій галузі зокрема: Американська конвенція з прав людини 1969 р., Міжамериканська конвенція з протидії тортурам 1988 р., Міжамериканська конвенція про попередження, покарання і викорінення насильства щодо жінок 1994 р., Американська соціальна хартія 2012 р., Міжамериканська конвенція з протидії расизму 2013 р. та ін.

Поряд з правовою основою, ОАД приділяє увагу створенню організаційного механізму захисту прав людини, що слугує додатковим захистом особи і сприяє реалізації положень означених актів. Серед таких інституцій чільне місце займає Міжамериканська комісія з прав жінок (далі – МКПЖ) створена в межах шостої Міжнародної конференції американських держав (Гавана, 1928 р.), є консультативним органом ОАД з питань, що стосуються жінок у півкулі і головним форумом, що формує політику в масштабах півкулі з метою заохочення прав жінок і гендерної рівності. МКПЖ виконує такі функції: 1) підтримує держави-члени на їхнє прохання в виконанні ними відповідних міжнародних і міжамериканських зобов'язань щодо прав людини жінок і гендерної рівності, включаючи здійснення міжнародних і міжамериканських документів, положень, прийнятих спеціалізованими міжнародними або Американськими конференціями, Генеральною асамблеєю ОАД, Самітів країн Америки та Асамблеї делегатів МКПЖ; 2) підтримує зусилля держав-членів щодо заохочення повного і рівного доступу, участі, представництва, лідерства та впливу жінок у цивільній, політичній, економічній, соціальній і культурній сферах; 3) сприяє участі і лідерству жінок у плануванні і